

CO SIĘ DZIEJE Z TWOIM GŁOSEM W WYBORACH PARLAMENTARNYCH?

w pytaniach i odpowiedziach

STUDENCKIE KOŁO NAUKOWE

PRAWA WYBORCZEGO

„ELEKTOR”

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

www.elektor.umk.pl

e-mail: elektor@stud.umk.pl

**STUDENCKIE KOŁO NAUKOWE
PRAWA WYBORCZEGO „ELEKTOR“**

Uniwersytet Mikołaja Kopernika

Zespół redakcyjny:

Agata Pyrzyńska
Marek Czupryniak
Marcin Handlarski
Żaneta Koppa
Milena Matusiak
Monika Magdalena Próbka
Piotr Przybylski
Katarzyna Pyrzyńska

Konsultacja merytoryczna:

Centrum Studiów Wyborczych UMK

Ilustracje:

Natalia Manowska
Paula Rosińska

Opracowanie techniczne:

Piotr Przybylski

Druk i oprawa:

*Drukarnia cyfrowa
ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń
Tel. 56 611 22 15*

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	5
2. Wybory do Sejmu RP i do Senatu RP.....	7
3. Spis wyborców i jego rola	13
4. Zaświadczenia o prawie do głosowania.....	15
5. Instytucja pełnomocnika	16
6. Głosowanie korespondencyjne	18
7. Przebieg głosowania w wyborach do Sejmu RP i do Senatu RP w dniu 9.10.2011r.....	21
8. Kalendarz wyborczy	27
9. Aneksy	28

WSTĘP

Studenckie Koło Naukowe Prawa Wyborczego „Elektor” jest organizacją studencką działającą na Wydziale Prawa i Administracji UMK. Członkowie SKNPW „Elektor” to grupa aktywnych i ambitnych studentów prawa, administracji, europeistyki i ekonomii.

W związku z wyborami samorządowymi, które miały miejsce jesienią 2010r. SKNPW „Elektor” rozpoczęło pracę nad projektem „Co się dzieje z Twoim głosem w wyborach samorządowych?”. Nasza Broszura stanowiła przystępne w odbiorze, a zarazem prezentujące wysoki poziom merytoryczny źródło wiedzy o wyborach wójta, burmistrza, prezydenta oraz radnych rad i sejmików. W związku z sukcesem pierwszej publikacji podjęliśmy pracę nad kolejnym wydaniem.

Poprzez opracowanie Broszury „**Co się dzieje z Twoim głosem w wyborach parlamentarnych?**” pragniemy zapoznać adresatów- studentów, a także inne grupy społeczne- z **wyborami przedstawicieli do Sejmu i Senatu RP**. Aby umożliwić czytelnikowi swobodne poruszanie się po treści publikacji posłużyliśmy się w Broszurze, ciekawą w naszym odczuciu, metodą pytań i odpowiedzi.

Moment wydania Broszury nie jest przypadkowy. Inspirację stanowią dla nas zarządzone przez Prezydenta RP na **9 października 2011 r. wybory do Sejmu i Senatu RP**. Chcielibyśmy, aby każdy wyborca świadomie oddał swój głos, rozumiejąc w pełni mechanizmy rządzące procesem wyborczym przy wyłanianiu posłów i senatorów do polskiego Parlamentu. W związku z faktem, iż wybory te odbędą się według przepisów **Kodeksu wyborczego uchwalonego 5 stycznia 2011r.** zadbaliśmy również o to, aby wyjaśnić instytucje, które wraz z najbliższymi wyborami po raz pierwszy pojawiają się w polskim prawie wyborczym.

Autorzy

Toruń, wrzesień 2011 r.

WYBORY DO SEJMU RP I DO SENATU RP

1. Kto może głosować w wyborach do Sejmu/Senatu?

Sejm/ Senat: Czynne prawo wyborcze, czyli prawo wybierania posłów oraz senatorów, ma każdy obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.

2. W jakich przypadkach obywatel, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat nie posiada czynnego prawa wyborczego?

Sejm/ Senat: Nie ma prawa wybierania osoba: pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu, a także ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.

3. Kto może kandydować na posła/senatora?

Sejm: Bierne prawo wyborcze, czyli prawo bycia wybranym na posła, ma każdy obywatel polski mający prawo wybierania (czynne prawo wyborcze), który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat.

Senat: Bierne prawo wyborcze, czyli prawo bycia wybranym na senatora, ma każdy obywatel polski mający prawo wybierania (czynne prawo wyborcze), który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat.

4. Czy w wyborach do Sejmu i Senatu RP może kandydować osoba skazana prawomocnym orzeczeniem sądu?"

Prawa wybieralności w wyborach do Sejmu i Senatu RP nie ma osoba:

- skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów.

5. Jakie zasady charakteryzują wybory do Sejmu/Senatu?

Sejm: Wybory do Sejmu są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Senat: Wybory do Senatu są powszechne, bezpośrednie, odbywają się w głosowaniu tajnym.

6. Ilu posłów/senatorów wybiera się do Sejmu/Senatu?

Sejm: Do Sejmu wybiera się 460 posłów.

Senat: Do Senatu wybiera się 100 senatorów.

7. Czy można kandydować równocześnie do Sejmu i Senatu?

Nie.

8. Co to jest próg wyborczy?

Jest to minimalny procent poparcia uprawniający listy kandydatów na posłów komitetów wyborczych do uczestniczenia w rozdziale mandatów.

9. Jakie poparcie muszą zdobyć listy kandydatów na posłów, aby uczestniczyć w rozdziale mandatów?

W podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się wyłącznie listy kandydatów na posłów tych komitetów wyborczych, których listy otrzymały co najmniej 5 % ważnie oddanych głosów w skali kraju.

10. Jakie poparcie muszą uzyskać listy kandydatów na posłów koalicyjnych komitetów wyborczych?

Listy kandydatów na posłów koalicyjnych komitetów wyborczych uwzględnia się w podziale mandatów w okręgach wyborczych, jeżeli ich listy otrzymały co najmniej 8 % ważnie oddanych głosów w skali kraju.

11. Jakie okręgi wyborcze tworzy się w wyborach do Sejmu/Senatu?

Sejm: Są to okręgi wielomandatowe.

Senat: Są to okręgi jednomandatowe.

12. Jaki obszar obejmuje okręg wyborczy?

Okręg wyborczy obejmuje obszar województwa lub jego część. Warto dodać, iż granice okręgu wyborczego nie mogą naruszać granic wchodzących w jego skład powiatów i miast na prawach powiatu.

13. Jak ustala się liczbę posłów/senatorów wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych?

Sejm: Dokonuje się tego według jednolitej normy przedstawicielstwa, tj. dzieląc liczbę mieszkańców kraju przez ogólną liczbę posłów wybieranych w okręgach wyborczych.

Senat: Jest to tzw. jednolita norma przedstawicielstwa, obliczona przez podzielenie liczby mieszkańców kraju przez 100.

14. Jak ustala się podział województw na okręgi wyborcze?

Dokonuje się tego według jednolitej normy przedstawicielstwa.

15. Kto a prawo zgłaszania kandydatów na posłów/senatorów?

Sejm: Prawo zgłaszania kandydatów na posłów przysługuje: komitetowi wyborczemu partii politycznej, koalicyjnemu komitetowi wyborczemu oraz komitetowi wyborczemu wyborców.

Senat: Prawo zgłaszania kandydatów na senatorów przysługuje komitetowi wyborczemu, który może zgłosić w okręgu wyborczym tylko jednego kandydata. Zgłoszenie powinno być poparte co najmniej 2000 podpisów wyborców.

16. Co umieszcza się na karcie do głosowania?

Sejm: Na karcie do głosowania umieszcza się oznaczenia list zarejestrowanych w danym okręgu wyborczym, zawierające numer listy oraz nazwę lub skrót nazwy komitetu wyborczego, w kolejności wzrastającej numerów list. Pod oznaczeniem każdej listy podaje się nazwiska i imiona wszystkich kandydatów zarejestrowanych na danej liście.

Senat: Na karcie do głosowania umieszcza się w porządku alfabetycznym nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na senatora, z podaniem nazwy lub skrótu nazwy komitetu wyborczego.

17. W jaki sposób wyborca powinien głosować w wyborach do Sejmu/Senatu?

Sejm: Wyborca głosuje tylko na jedną listę kandydatów (wskazuje pierwszeństwo do uzyskania mandatu), stawiając na karcie do głosowania znak „X” (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy.

Senat: Wyborca głosuje na określonego kandydata, stawiając na karcie do głosowania znak „X” (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok jego nazwiska.

18. Jak oddać ważny głos na kandydatów do Sejmu?

Jeżeli znak „X” pojawi się wyłącznie przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy, a nazwisko tego kandydata zostało z tej listy skreślone, to głos taki uznaje się za ważny i oddany na tę listę.

Jeżeli znak „X” pojawi się przy nazwiskach dwóch lub więcej kandydatów z tej samej listy – głos taki będzie ważnie oddany na wskazaną listę kandydatów z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu kandydatowi na posła, którego nazwisko umieszczone zostało na tej liście w pierwszej kolejności.

19. W jakich sytuacjach głos uznaje się za nieważny?

Sejm: Głos uznaje się za nieważny, jeżeli znak „X” postawiono obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list kandydatów albo nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list. Głos uznaje się za nieważny również w sytuacji, gdy znak „X” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie obok nazwiska kandydata umieszczonego na liście kandydatów, której rejestracja została unieważniona.

Senat: Jeżeli na karcie do głosowania nie postawiono znaku „X” w kratce z lewej strony obok nazwiska którejkolwiek z kandydatów lub jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „X” w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów albo jeżeli w sytuacji, gdy zostanie zarejestrowany tylko jeden kandydat, nie postawiono znaku „X” w żadnej kratce albo postawiono znaki „X” w obu kratkach, to taką kartę uznaje się za kartę ważną z głosem nieważnym.

20. Czy dopiski poczynione przez wyborcę na karcie do głosowania poza kratką wpływają na ważność oddanego głosu?

Nie, dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych dopisków poza kratką nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

21. Co dzieje się w przypadku gdy zostanie zarejestrowany tylko jeden kandydat?

Jeżeli zostanie zarejestrowany tylko jeden kandydat, wyborca głosuje na tego kandydata, stawiając znak „X” w kratce oznaczonej słowem „TAK” z lewej strony obok nazwiska kandydata. Postawienie znaku „X” w kratce oznaczonej słowem „NIE” z lewej strony obok nazwiska tego kandydata oznacza, że jest to głos ważny oddany przeciwko wyborowi kandydata. Kandydata uważa się za wybranego, jeżeli w głosowaniu otrzymał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów.

22. W jaki sposób okręgowa komisja wyborcza dokonuje podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy kandydatów w wyborach do Sejmu?

Liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z tych list w danym okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez: 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między te listy w konkretnym okręgu. Następnie każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.

Przykład: W przykładowym okręgu wyborczym liczba mandatów do obsadzenia wynosi 8. Oddano w nim 396 głosów ważnych. Rozkład głosów ukazuje tabela.

	Lista X	Lista Y	Lista Z	Lista W
1	120	36	60	180
2	60	18	30	90
3	40	12	20	60
4	30	9	15	45

Źródło: opracowanie własne

Po ułożeniu ilorazów w kolejności malejącej (tj. 180, 120, 90, 60, 60, 60, 45, 40) podział ośmiu mandatów w tym okręgu przedstawia się następująco:

- a) lista X- 3 mandaty
- b) lista Y- nie uzyska żadnego mandatu
- c) lista Z- 1 mandat
- d) lista W- 4 mandaty

23. Co dzieje się, gdy kilka list w danym okręgu wyborczym uzyska ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w sposób opisany powyżej, a list jest więcej niż mandatów do rozdysponowania?

W takiej sytuacji pierwszeństwo mają w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów.

24. Kto uzyskuje mandat do Sejmu/Senatu?

Sejm: Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności otrzymanej liczby głosów.

Senat: Za wybranego na senatora w danym okręgu wyborczym uważa się tego kandydata, który otrzymał najwięcej oddanych głosów ważnych.

25. Co dzieje się jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu?

Sejm: Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu z danej listy, o pierwszeństwie rozstrzyga

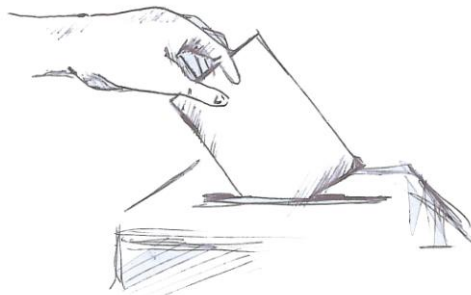
większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów uzyskał więcej głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa, o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej w obecności członków komisji oraz pełnomocników wyborczych; nieobecność pełnomocnika wyborczego nie wstrzymuje losowania. Przebieg losowania uwzględnia się w protokole wyników wyborów.

Senat: O pierwszeństwie rozstrzyga większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów uzyskał więcej głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa, o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej w obecności członków komisji oraz pełnomocników wyborczych.

26. Kto i w jaki sposób dokonuje ogłoszenia wyników wyborów do Sejmu/Senatu?

Sejm: Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w formie obwieszczenia oraz podaje do publicznej wiadomości wyniki wyborów do Sejmu. W obwieszczeniu zamieszcza się podstawowe informacje zawarte w protokołach wyborów posłów w okręgach wyborczych.

Senat: Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, w formie obwieszczenia, oraz podaje do publicznej wiadomości wyniki wyborów do Senatu. W obwieszczeniu zamieszcza się, według okręgów wyborczych, podstawowe informacje zawarte w protokołach okręgowych komisji wyborczych oraz nazwiska i imiona wybranych senatorów.

SPIS WYBORCÓW I JEGO ROLA

1. Czym jest spis wyborców i na czym polega jego rola w wyborach do Sejmu i Senatu?

Do spisu wyborców wpisuje się osoby, którym przysługuje w konkretnych wyborach prawo wybierania. Oznacza to, że dzięki niemu wiadomo, kto w danych wyborach może oddać swój głos w konkretnym obwodzie głosowania. Każdy wyborca może zagłosować tylko w jednym miejscu- w jednym obwodzie, a mówiąc ściślej tylko w jednym lokalu obwodowej komisji wyborczej. To właśnie spis determinuje ten lokal.

2. Co decyduje o właściwym dla wyborcy spisie wyborców?

Jest to jego miejsce zamieszkania. Zazwyczaj wyborca głosuje w obwodzie właściwym dla jego stałego miejsca zamieszkania, są jednak od tego wyjątki. Wyborca musi wówczas zostać dopisany do innego spisu wyborców.

3. Kiedy wyborca może zostać dopisany do innego spisu wyborców, a tym samym zagłosować w innym miejscu?

Jest kilka przypadków:

1. Wyborca niepełnosprawny. Może on złożyć pisemny wniosek do urzędu gminy najpóźniej w 14 dniu przed dniem głosowania. Na jego podstawie zostanie on dopisany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania spośród takich obwodów, w których znajdują się lokale dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. Obwód ten jednak musi znajdować się na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce stałego zamieszkania tego wyborcy.
2. Wyborca przebywający czasowo na obszarze gminy w okresie obejmującym dzień wyborów. Może on zostać dopisany do spisu wyborców, o ile złoży pisemny wniosek do urzędu gminy. Powinien to zrobić najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów.
3. Wyborca nigdzie niezamieszkały. Może on zostać dopisany do spisu wyborców, o ile złoży pisemny wniosek do urzędu gminy. Powinien to zrobić najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów.
4. Osoby przebywające w dniu wyborów w zakładzie opieki zdrowotnej, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu.
5. Żołnierze pełniący zasadniczą lub okresową służbę wojskową oraz pełniący służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych lub odbywający ćwiczenia i przeszkolenie wojskowe, a także ratownicy odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej poza miejscem stałego zamieszkania.

Osoby takie są dopisywane na ich wniosek do wybranego spisu wyborców sporządzonego dla miejscowości, w której odbywają służbę. Wniosek taki składa się między 21 a 14 dniem przed dniem głosowania.

6. Osoby posiadające zaświadczenie o prawie do głosowania.
7. Obywatel polski stale zamieszkujący za granicą, a głosujący w kraju na podstawie ważnego polskiego paszportu. Wyborca taki musi udokumentować, iż stale zamieszkuje za granicą. W takim przypadku komisja odnotowuje numer jego paszportu oraz miejsce i datę jego wydania w rubryce spisu „uwagi” oraz umieszcza w paszporcie na ostatniej wolnej stronie przeznaczonej na adnotacje wizowe odcisk swojej pieczęci i wpisuje datę głosowania.

4. Czy istnieje możliwość wzięcia udziału w głosowaniu przez wyborców przebywających poza granicami kraju?

Oczywiście.

Wyborcy przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty są wpisywani do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula. Niezbędne jest tym przypadku osobiste zgłoszenie dokonane przez wyborcę najpóźniej w 3 dniu przed dniem głosowania.

Ponadto wyborcy przebywający na polskich statkach morskich znajdujących się w podróży w dniu głosowania są wpisywani do spisu wyborców sporządzanego przez kapitana statku.

5. Czy wyborca może przed głosowaniem upewnić się, czy jego nazwisko znajduje się na właściwym spisie wyborców?

Tak. Każdy wyborca może między 21 a 8 dniem przed dniem głosowania sprawdzić w

urzędzie gminy, w której spis wyborców został sporządzony, czy został w spisie prawidłowo uwzględniony.

6. Czy wyborca w dniu głosowania może zostać dopisany do spisu wyborców, jeśli zostanie w nim błędnie pominięty?

Tak. Osobę pominiętą w spisie można dopisać do spisu nawet w dniu głosowania jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje na terenie danego obwodu głosowania.

W takim przypadku urząd gminy musi potwierdzić, że nie otrzymał zawiadomienia o utracie przez tego wyborcę prawa wybierania lub o wpisaniu do spisu wyborców w innym obwodzie.

ZAŚWIADCZENIA O PRAWIE DO GŁOSOWANIA

1. Czy w dniu głosowania można zagłosować w innym miejscu niż miejsce zamieszkania?

Tak. Potrzebne jest zaświadczenie o prawie do głosowania. Upoważnia ono do głosowania poza miejscem zameldowania na terenie kraju, jak i za granicą.

2. Gdzie można otrzymać zaświadczenie o prawie do głosowania?

Zaświadczenie można uzyskać we właściwym urzędzie gminy. Zaświadczenie takie może również wydać konsul, który sporządził spis wyborców w przypadku wyborców przebywających za granicą i posiadających ważne polskie paszporty.

3. Czy zaświadczenie może zostać odebrane przez inną osobę, niż wyborca?

Tak. Zaświadczenie można odebrać osobiście lub przez upoważnioną do tego pisemnie osobę, pod warunkiem wpisania do pisemnego upoważnienia numeru PESEL wyborcy.

4. Czy wydanie zaświadczenia jest odpłatne?

Nie. Zaświadczenia o prawie do głosowania wydawane są bezpłatnie.

5. Co dzieje się w przypadku zgubienia zaświadczenia o prawie do głosowania? Czy w takiej sytuacji wyborca może otrzymać kolejne zaświadczenie?

Nie. Zaświadczenie nie jest wydawane po raz drugi. Traci się wówczas prawo udziału w głosowaniu, nawet w miejscu zameldowania, ponieważ po uzyskaniu zaświadczenia osoba, której je wydano, zostaje wykreślona z listy wyborców i głosować można jedynie po okazaniu odpowiedniego zaświadczenia.

6. Komu wyborca powinien okazać zaświadczenie, aby został dopuszczony do głosowania?

Zaświadczenie wraz z dokumentem umożliwiającym stwierdzenie tożsamości wyborcy przekazuje członkowi obwodowej komisji wyborczej, w której chce wziąć udział w głosowaniu. Zostaje on wówczas dopisany do spisu wyborców przez członka komisji.

7. Jaki jest ostateczny termin, w którym wyborca powinien udać się do urzędu gminy, aby wydano mu zaświadczenie o prawie do głosowania?

Obowiązuje termin dwóch dni przed dniem głosowania.

INSTYTUCJA PEŁNOMOCNIKA

1. Kto może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w swoim imieniu?

Pełnomocnictwa może udzielić wyborca o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dn. 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 75 lat.

2. Czy istnieją wyłączenia głosowania przez pełnomocnika?

Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w obwodach głosowania utworzonych w zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej, zakładach karnych, aresztach śledczych i oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów, domach studenckich oraz w obwodach utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich. Głosowanie przez pełnomocnika wyłączone jest również w przypadku zgłoszenia przez wyborcę niepełnosprawnego zamiaru głosowania korespondencyjnego.

3. Kto może być pełnomocnikiem wyborczym?

Pełnomocnikiem może być tylko osoba wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie, co udzielający pełnomocnictwa do głosowania lub posiadająca zaświadczenie o prawie do głosowania jeśli przepisy szczególne dotyczące danych wyborców przewidują możliwość uzyskania takiego zaświadczenia.

4. Czy istnieją ograniczenia co do możliwości bycia pełnomocnikiem wyborczym?

Tak, pełnomocnikiem nie może być osoba wchodząca w skład komisji obwodowej dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania, a także mążowie zaufania oraz kandydat w wyborach.

5. W jaki sposób sporządza się akt pełnomocnictwa?

Akt pełnomocnictwa sporządza się na wniosek wyborcy wniesiony do wójta gminy, w której wyborca jest wpisany do rejestru wyborców najpóźniej w 10 dniu przed dniem głosowania.

6. Co powinien zawierać wniosek o sporządzenie aktu pełnomocnictwa?

Wniosek powinien zawierać: imię (imiona), nazwisko, imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL oraz adres zamieszkania zarówno wyborcy, jak i osoby, której ma być udzielone pełnomocnictwo do głosowania, a także wyraźne oznaczenie wyborów, których dotyczy pełnomocnictwo do głosowania.

7. Od ilu osób można przyjąć pełnomocnictwo do głosowania?

Pełnomocnictwo do głosowania można przyjąć tylko od jednej osoby. Wyjątek stanowi sytuacja, w której pełnomocnictwo można przyjąć od dwóch osób, ale pod warunkiem, że jedną z nich jest wstępny, zstępny, małżonek, brat, siostra lub osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli w stosunku do pełnomocnika.

8. Czy można cofnąć pełnomocnictwo do głosowania?

Tak, wyborca ma prawo do cofnięcia udzielonego pełnomocnictwa. Cofnięcie następuje przez złożenie najpóźniej na dwa dni przed dniem głosowania stosownego oświadczenia wójtowi gminy, w której sporządzono akt pełnomocnictwa lub doręczenie takiego oświadczenia właściwej obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania.

9. Czy czynności związane ze sporządzeniem aktu pełnomocnictwa są odpłatne?

Nie, czynności te są całkowicie wolne od opłat.

10. Czy pełnomocnik może pobierać opłatę za głosowanie w jego imieniu?

Nie, pełnomocnik nie może pobierać żadnych opłat za głosowanie w imieniu udzielającego pełnomocnictwa.

GŁOSOWANIE KORESPONDENCYJNE

1. Czym jest głosowanie korespondencyjne? Kto może głosować w taki sposób?

Jest to tzw. alternatywna forma głosowania, z której po raz pierwszy będą mogli skorzystać polscy wyborcy w nadchodzących wyborach do Sejmu i Senatu. Korespondencyjnie (a zatem za pośrednictwem poczty) może głosować:

1. **wyborca przebywający w dniu głosowania za granicą** wpisany do spisu wyborców przez właściwego terytorialnie konsula i posiadający ważny polski paszport
2. **wyborca niepełnosprawny** o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dla celów głosowania korespondencyjnego przez wyborców niepełnosprawnych wójt wyznacza co najmniej jedną obwodową komisję wyborczą na terenie gminy.

2. Gdzie i kiedy należy zgłosić chęć głosowania korespondencyjnego?

Wyborca przebywający za granicą: Uprawniony wyborca zgłasza zamiar głosowania korespondencyjnego właściwemu terytorialnie konsulowi najpóźniej 15 dnia przed dniem głosowania. Takie zgłoszenie może mieć formę ustną, pisemną, telegraficzną, formę telefaksu a także elektroniczną. Na podstawie zgłoszenia konsul wpisuje wyborcę do spisu wyborców właściwego dla właściwej dla celów głosowania korespondencyjnego obwodowej komisji wyborczej na obszarze właściwości terytorialnej tego konsula.

Wyborca niepełnosprawny: Zamiar głosowania korespondencyjnego powinien być zgłoszony przez wyborcę niepełnosprawnego wójtowi do 21 dnia przed dniem głosowania. Takie zgłoszenie może mieć formę ustną, pisemną, formę telefaksu a także elektroniczną. Dołącza się do niego kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności.

3. Czym jest pakiet wyborczy?

Konsul nie później niż do 10 dnia przed dniem głosowania wysyła do **wyborcy, który wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego** specyficzny pakiet umożliwiający mu wzięcie udziału w głosowaniu. Jest to tzw. pakiet wyborczy.

Pakiet taki składa się z:

- 1) zaadresowanej koperty zwrotnej(adresatem jest właściwy konsul)
- 2) kart do głosowania
- 3) koperty na karty do głosowania
- 4) oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania
- 5) instrukcji głosowania.

Wyborca niepełnosprawny, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, otrzymuje z urzędu gminy(za pośrednictwem upoważnionego pracownika urzędu lub drogą pocztową) pakiet wyborczy, nie później niż 7 dni przed dniem głosowania.

Pakiet taki składa się z:

- 1) zaadresowanej koperty zwrotnej(adresatem jest właściwa obwodowa komisja wyborcza)
- 2) kart do głosowania
- 3) koperty na karty do głosowania
- 4) instrukcji głosowania korespondencyjnego
- 5) nakładki na karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille'a – jeżeli wyborca zażądał ich przesłania
- 6) oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania.

4. W jaki sposób wyborca oddaje głos korzystając z pakietu wyborczego?

Wyborca przebywający za granicą głosujący korespondencyjnie po wypełnieniu karty do głosowania wkłada ją do koperty na kartę do głosowania, zakleja, a następnie kopertę tę wkłada do koperty zwrotnej łącznie z podpisanym oświadczeniem. Taki pakiet jest przez wyborcę przesyłany na jego własny koszt na adres właściwego konsula. Warto jednak dodać, iż wyborca, do którego został wysłany pakiet wyborczy może do czasu zakończenia głosowania również osobiście dostarczyć kopertę zwrotną do właściwej obwodowej komisji wyborczej.

Wyborca niepełnosprawny głosujący korespondencyjnie po wypełnieniu karty do głosowania wkłada ją do koperty na kartę do głosowania, którą zakleja, a następnie kopertę tę wkłada do koperty zwrotnej łącznie z podpisanym oświadczeniem. Taki pakiet jest przez wyborcę przesyłany do właściwej obwodowej komisji wyborczej, przy czym nie ponosi on kosztów przesyłki. Wyborca niepełnosprawny, do którego wysłany został pakiet wyborczy może jednak w godzinach głosowania osobiście doręczyć kopertę zwrotną do obwodowej komisji wyborczej w obwodzie głosowania, w którym jest wpisany do spisu wyborców.

5. Co dzieje się z otrzymanymi przez konsula kopertami w przypadku głosowania przez wyborców przebywających w dniu głosowania za granicą?

Konsul przekazuje właściwej obwodowej komisji wyborczej koperty zwrotne, które otrzymał do czasu zakończenia głosowania.

6. Jaka jest rola obwodowej komisji wyborczej w głosowaniu korespondencyjnym?

Obwodowa komisja wyborcza zapewnia umieszczenie **przekazanych przez konsula** kopert zwrotnych w specjalnie do tego przeznaczonych urnie wyborczej (jest to tzw. druga urna wyborcza, poza tą, do której wyborcy wrzucają samodzielnie karty do głosowania). Po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza uwzględnia również głosy oddane korespondencyjnie wyjęte z kopert zwrotnych umieszczonych w drugiej urnie wyborczej.

W przypadku głosowania korespondencyjnego **przez osoby niepełnosprawne na terenie Polski** koperty na kartę do głosowania wyjęte z kopert zwrotnych doręczonych do obwodowej komisji wyborczej wrzucane są przez jej członków do urny wyborczej.

7. Czy koperty zwrotne dostarczone konsulowi/ obwodowej komisji wyborczej po zakończeniu czasu głosowania mogą wziąć udział w głosowaniu?

W przypadku głosowania korespondencyjnego **wyborców przebywających za granicą** koperty, które otrzymał konsul po zakończeniu głosowania nie mogą wziąć udziału w głosowaniu, pozostają w depozycie konsula do czasu stwierdzenia ważności wyborów przez Sąd Najwyższy.

W przypadku głosowania korespondencyjnego **osób niepełnosprawnych** koperty takie przekazywane są właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

**PRZEBIEG GŁOSOWANIA W WYBORACH DO SEJMU I
SENATU RP
W DNIU 9.10.2011 r.**

Lokal wyborczy

1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej, czyli w tzw. lokalu wyborczym w dniu wolnym od pracy.

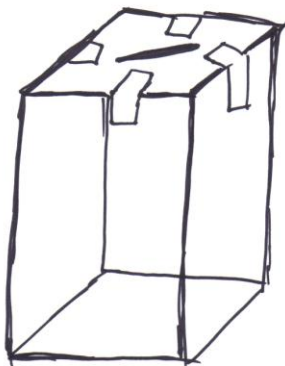
2. Głosowanie odbywa się bez przerwy, od godziny 7.00 do 21.00.

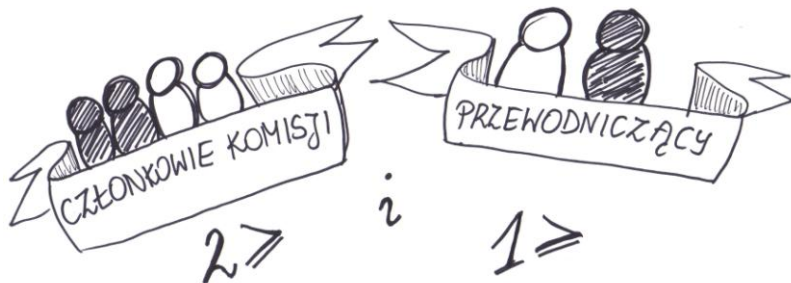
3. Głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania, które mogą być zadrukowane tylko po jednej stronie. Wyborca niepełnosprawny może głosować przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a, o ile zgłosi wójtowi zamiar takiego głosowania najpóźniej 14 dnia przed dniem głosowania. Wyborca niepełnosprawny może także skorzystać z pomocy innej osoby.

4. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym ją zamyka i opieczętowuje. Do momentu zakończenia głosowania urny nie wolno otwierać.

5. W trakcie głosowania w lokalu wyborczym muszą być obecne równocześnie co najmniej trzy osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, w tym obowiązkowo przewodniczący komisji, bądź jego zastępca.

6. Zabroniony jest wstęp do lokalu wyborczego osobom uzbrojonym.

Wyborca

1. Głosować może tylko wyborca wpisany do spisu wyborców, jego pełnomocnik oraz wyborca dopisany do spisu wyborców.

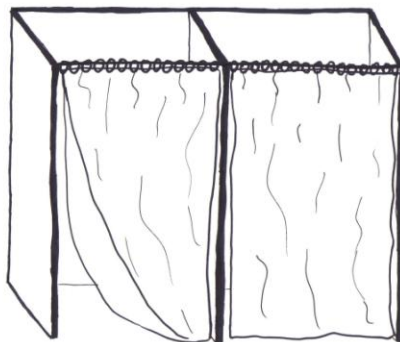
2. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie tożsamości, po czym otrzymuje on od komisji kartę do głosowania, opatrzoną jej pieczęcią.

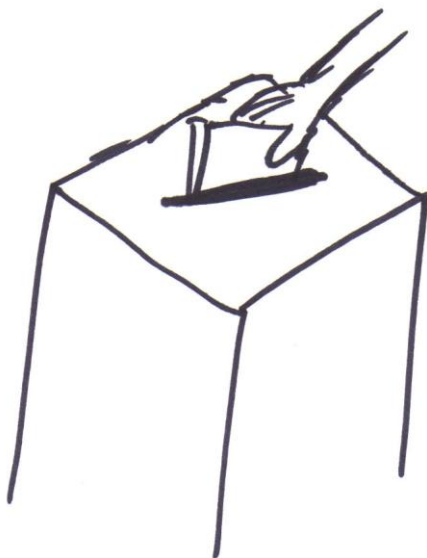
3. Fakt otrzymania karty do głosowania wyborca potwierdza podpisem w przeznaczony do tego rubryce spisu wyborców.

4. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca zapewniającego tajność głosowania.

5. Wyborca wrzuca kartę do urny znajdującej się w dostępnym i widocznym miejscu w lokalu wyborczym tak, aby strona zadrukowana nie była widoczna.

KALENDARZ WYBORCZY
(opracowany na podstawie Załącznika do Postanowienia Prezydenta RP
z dnia 4 sierpnia 2011 roku)

DATA WYKONANIA CZYNNOŚCI WYBORCZYCH	CZYNNOŚCI WYBORCZE
do dnia 4 września 2011 r.	utworzenie obwodów głosowania w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych, domach studenckich i zespołach tych domów oraz ustalenie ich granic, siedzib i numerów
do dnia 18 września 2011 r.	1. Zgłaszanie wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) przez wyborców niepełnosprawnych zamiaru głosowania korespondencyjnego w kraju , w tym przy pomocy nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a, 2. Sporządzenie spisów wyborców przez gminy
do dnia 24 września 2011 r.	zgłaszanie konsulowi przez wyborców zamiaru głosowania korespondencyjnego za granicą
do dnia 25 września 2011 r.	1. Składanie wniosek przez wyborców niepełnosprawnych o dopisanie ich do spisu w wybranym przez siebie obwodzie głosowania na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce stałego zamieszkania, 2. Zgłaszanie wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) przez wyborców niepełnosprawnych zamiaru głosowania w lokalu wyborczym przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a
do dnia 29 września 2011 r.	składanie wniosek o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania
do dnia 4 października 2011 r.	składanie wniosek przez wyborców przebywających czasowo na obszarze gminy lub wyborców nigdzie niezamieszkałych o dopisanie do spisu wyborców
do dnia 6 października 2011 r.	zgłaszanie przez wyborców przebywających za granicą wniosek o wpisanie do spisu wyborców w obwodach głosowania utworzonych za granicą
w dniu 7 października 2011 r. o godz. 24.00	zakończenie kampanii wyborczej
w dniu 9 października 2011 r. godz. 7.00-21.00	GŁOSOWANIE

Źródło: www.pkw.gov.pl

ANEKSY

Załączniki do Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 lipca 2011 roku.

WZÓR WNIOSEK O SPORZĄDZENIE AKTU PEŁNOMOCNICTWA DO GŁOSOWANIA W WYBORACH
DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WNIOSEK O SPORZĄDZENIE AKTU PEŁNOMOCNICTWA DO GŁOSOWANIA W WYBORACH DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ ZARZĄDZONYCH NA <i>(podać datę wyborów):</i>	
Miejsce składania wniosku	
Wójt/Burmistrz/Prezydent Miasta ¹ , do którego kierowany jest wniosek:	
Dane wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania	
Imię (imiona):	
Nazwisko:	
Imię ojca:	Data urodzenia (dzień-miesiąc-rok):
Numer PESEL:	
Adres zamieszkania:	
Dane osoby, która wyraziła zgodę na przyjęcie pełnomocnictwa	
Imię (imiona):	
Nazwisko:	
Imię ojca:	Data urodzenia (dzień-miesiąc-rok):
Numer PESEL:	
Adres zamieszkania:	
Osoba, która wyraziła zgodę na przyjęcie pełnomocnictwa, jest dla wyborcy wstępnym ^{**} , zstępnym ^{***} , małżonkiem, bratem, siostrą albo osobą pozostającą w stosunku przysposobienia, opieki albo kurateli:	
TAK	NIE [*]

Do wniosku załączono:

1. pisemną zgodę osoby, która wyraziła zgodę na przyjęcie pełnomocnictwa;
2. kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności wyborcy (*nie dotyczy wyborcy, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 75 lat*);
3. kopię zaświadczenia o prawie do głosowania wydane osobie, która wyraziła zgodę na przyjęcie pełnomocnictwa (*załącza się wyłącznie w przypadku, gdy osoba, która wyraziła zgodę na przyjęcie pełnomocnictwa, nie jest wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie co wyborca udzielający pełnomocnictwa do głosowania*);
4. kopię dokumentu potwierdzającego pozostawanie wyborcy z osobą, która wyraziła zgodę na przyjęcie pełnomocnictwa, w stosunku przysposobienia/opieki/kurateli* (*załącza się wyłącznie w przypadku, gdy taki stosunek istnieje*).

Miejsce sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania (*wypełnić jedynie w przypadku, gdy ma być ono inne niż miejsce zamieszkania wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania*):

Oświadczenia

Oświadczam, że wszystkie dane zawarte we wniosku są zgodne z prawdą.

Wyborca wyraża zgodę na to, by w postępowaniu w sprawie sporządzenia aktu pełnomocnictwa był reprezentowany przez osobę, która wyraziła zgodę na przyjęcie pełnomocnictwa:

TAK NIE*

Wyborca nie może lub nie umie złożyć podpisu:

TAK NIE*

Data wypełnienia (dzień-miesiąc-rok):

			-			-			
--	--	--	---	--	--	---	--	--	--

Podpis wyborcy (w przypadku gdy wyborca nie może lub nie umie złożyć podpisu, w miejscu tym podpis składa osoba, która wyraziła zgodę na przyjęcie pełnomocnictwa):

Adnotacje urzędowe

Numer wniosku:

Uwagi:

Podpis przyjmującego wniosek:

* Niepotrzebne skreślić.

** Wstępnym jest ojciec, matka, dziadek, babka itd.

*** Zstępnym jest syn, córka, wnuk, wnuczka itd.

Załączniki do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 1 sierpnia 2011 roku.

Wzór koperty na pakiet wyborczy

<p>(miejsce na pieczęć nagłówkową urzędu gminy)</p> <p>PRZESYŁKA WYBORCZA</p> <p>..... (adres wyborcy) ....</p>	<p>Przesyłka zwolniona z opłaty pocztowej na podstawie art. 61i § 3 Kodeksu wyborczego (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.)</p>
---	--

* informacji nie umieszcza się w przypadku doręczania do wyborcy pakietu wyborczego przez upoważnionego pracownika urzędu gminy

Wzór koperty zwrotnej

<p>PRZESYŁKA WYBORCZA</p> <p>..... Obwodowa Komisja Wyborcza Nr ... w ..... (adres obwodowej komisji wyborczej) .....</p>	<p>Przesyłka zwolniona z opłaty pocztowej na podstawie art. 61i § 3 Kodeksu wyborczego (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.)</p>
--	--

Źródło: www.pkw.gov.pl